

www.malopolska.pl

Małopolska, Kraków

Odwiedź swoje marzenia

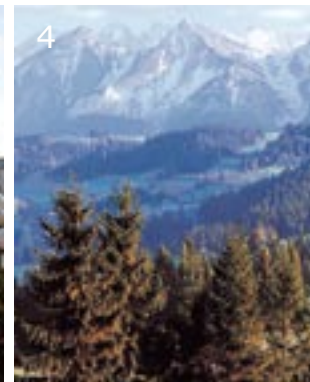

Województwo
Małopolskie

Województwo Małopolskie

1. Stanowisko drogowskazów przy schronisku PTTK na Starych Wierchach – fot. A. Matuszczyk
2. Kraków z lotu ptaka – arch. UMK
3. Kraków, Rynek Główny – arch. UMK
4. Tatry – fot. M. Grychowski

- Dobre położenie w Europie (nieduża odległość dzieląca Kraków i Wiedeń, bliskie sąsiedztwo ze Słowacją, Czechami i Ukrainą), łatwy dojazd (drugie co do wielkości lotnisko w Polsce, dobrze rozwinięta sieć dróg i kolei).
- Fenomen Krakowa – miasta kilku tysięcy zabytków, mistycznej atmosfery, artystów i studentów, festiwalu, knajpek i pubów.
- Dziedzictwo kulturowe: 8 obiektów wpisanych na Listę UNESCO (Kraków, Wieliczka – Kopalnia Soli, Oświęcim – obóz koncentracyjny, Kalwaria Zebrzydowska – sanktuarium, drewniane kościołki w Binarowej, Dębnie, Lipnicy Murowanej, Sękowej).
- Dziedzictwo naturalne: 6 parków narodowych na przestrzeni 100 km² (Tatrzański, Babiogórski, Gorceński, Magurski, Ojcowski, Pieniński).
- Turystyczno-uzdrowiskowe walory podziemnego królestwa białego złota – istniejących od XIII wieku kopalni soli w Wieliczce i Bochni.
- Bogaty kalendarz imprez kulturalnych – w tym m.in. ok. 30 corocznych międzynarodowych festiwalu.
- Bogata oferta turystyki aktywnej – 3 tys. km znakowanych górskich szlaków turystycznych, zróżnicowane narciarskie trasy zjazdowe, trasy speleologiczne i wspinaczkowe...
- Szlak Architektury Drewnianej – to świat malowniczych kościółków, cerkwi, dworów i skansenów, zachwycających każdego. Do najpiękniejszych miejsc należą m.in. świątynie w Dębnie, Sękowej, Binarowej i Lipnicy Murowanej oraz jedyna w swoim rodzaju malowana wieś – Zalipie.

Złoty Kraków

www.malopolska.pl

1

2

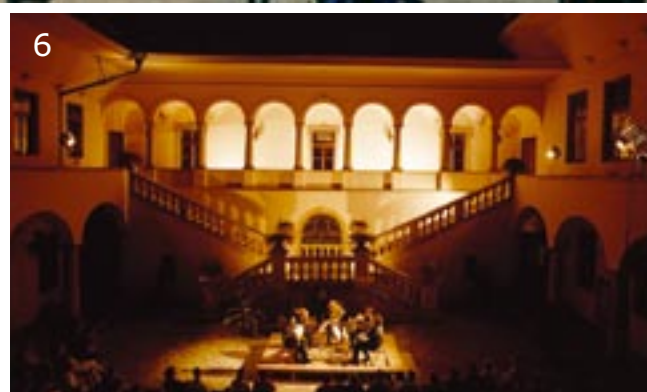
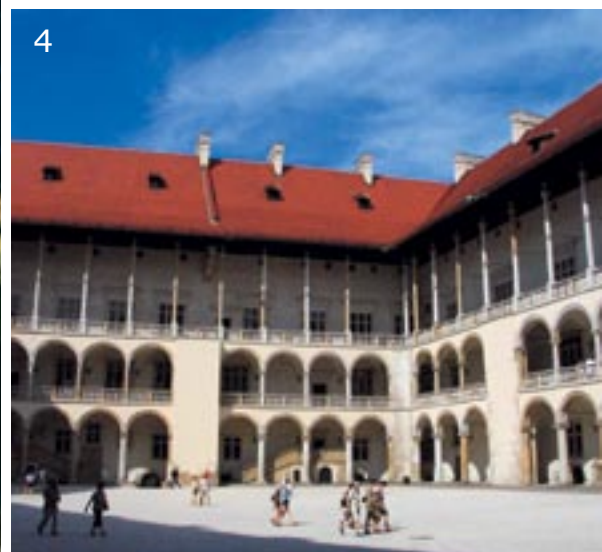
■ Tutaj oddycha się Polską i Europą.

Zanurzony w historii, legendach i atmosferze mistyki, tętni Kraków bardzo współczesnym rytmem życia. Nadają go studenci, artyści, turyści, nobliści, uliczni grajkowie, bywalcy setek kawiarnianych ogródków i pubów czynnych w zabytkowych – nierzadko gotyckich – piwnicach.

Nieprzypadkowo właśnie Kraków został uhonorowany wpisem – w 1978 roku – na historyczną, bo pierwszą, Listę Światowego dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego UNESCO; a osiem lat później symbolicznym Oskarem turystyki – „Złotym Jabłkiem” – nagrodą Światowego Forum Dziennikarzy Turystycznych. W 2000 roku zyskał tytuł Europejskiego Miasta Kultury. Tylko w obrębie średniowiecznych murów przetrwało tutaj 300 zabytkowych kamienic, 58 kościołów i pałaców. Intryguje niezmienny od setek lat szachownicowy układ urbanistyczny Starego Miasta z największym, o powierzchni 4 hektarów, rynkiem średniowiecznej Europy. W Bazylice Mariackiej od wieków budzi zachwyt perła średniowiecznej snycerki, gotycki ołtarz Wita Stwosza, z prawie trzymetrowej wysokości figurami z jednolitych pni ponad tysiącletniego już dziś drzewa lipowego.

Młodych ludzi kusi bogate życie w knajpkach i pubach. Tylko w obrębie Plant jest ich około dwustu. A atmosfera Kazimierza kojarzy się już nie tylko ze światem żydowskiej kultury, ale i z atmosferą undergroundu, bliską tej z berlińskiego Kreuzbergu i Prenzlauer Berg, nowojorskiej Bedford Av., wiedeńskiego „Trójkąta Bermudzkiego”...

Ale nie brakuje też miejsc emanujących niezwykłą energią. Wawelskie Wzgórze kojarzy się m.in. z jednym z siedmiu czakramów Ziemi, spełniane są podobno pisemne prośby składane na cmentarzu Remuh – na grobie XVI-wiecznego rabina Iserliasa, szczęśliwe śluby gwarantuje ceremonia w kościele oo. Kapucynów, magiczną moc zapewnia dotknięcie serca dzwonu Zygmunta...

5

6

■ **Rynek Główny.** Jeden z największych placów Europy (200 x 200 m) powstał jeszcze w okresie lokacji Krakowa tj. ok. 1257 r. Otoczony 47 zabytkowymi kamienicami (od gotyku po wiek XIX) z położonymi centralnie Sukiennicami (średniowiecznymi kramami zwieńczonymi renesansową attyką) i jednym z najstarszych kościołków w Krakowie – kościołem św. Wojciecha (XI/XII w.) oraz z górującymi nad Krakowem strzelistymi wieżami gotyckiej Bazyliki Mariackiej.

■ **Droga Królewska.** Historyczny trakt uroczystych wjazdów do miasta, procesji, żałobnych konduktów. Wiedzie od dawnej głównej bramy Krakowa (okolice kościoła św. Floriana przy pl. Matejki) – przez Barbakan, Bramę Floriańską, ul. Floriańską, Rynek Główny, pl. Wszystkich Świętych, ul. Grodzką i Kanoniczą – na Wawel. Podążając nim mijamy najcenniejsze kościoły i kamienice miasta. Do dziś odcinek Drogi Królewskiej (Kościół Mariacki – Wawel) przemierzają m.in. kościelne procesje (Boże Ciało) i uroczyste pogrzeby na Wawel i Skalkę.

■ **Świat zabytkowych piwnic.** Takiego zagęszczenia gotyckich piwnic zaadaptowanych na potrzeby sztuki, świata kulinarnego, nocnych lokali rozrywkowych nie znajdziemy w żadnym innym mieście Europy. W rejonie Rynku jest ich ponad 100 o łącznej powierzchni 75 tys. m².

www.malopolska.pl/turystyka
www.krakow.pl
www.judaica.pl
www.krakow2000.pl
www.mcit.pl
it@infokrakow.pl

1. Kraków, Sukiennice – arch. UMK
2. Kraków, Brama Floriańska – arch. UMK
3. Kraków, Kazimierz – fot. M. Grychowski
4. Kraków, Zamek królewski na Wawelu – fot. P. Mierniczak
5. Kraków, Kościół Mariacki – fot. P. Mierniczak
6. Kraków, Festiwal Muzyki Dawnej – fot. M. Grychowski

Historia wokół nas

www.malopolska.pl

1

2

■ Tutaj, w Małopolsce, od zawsze bije serce Polski.

Nigdzie indziej nie znajdziemy tak wielu klejnotów polskiej historii i kultury. Takiego nagromadzenia zabytków i tylu narodowych nekropolii. Sarkofagi królewskie i krypty w Katedrze Wawelskiej, Krypta Zasłużonych w sanktuarium oo. Paulinów na Skałce, Cmentarz Rakowicki w Krakowie i pełen niepowtarzalnego uroku zakopiański Cmentarz na Pęksowym Brzyzku. Właśnie te nekropolie są świadectwem ciągłości polskiej historii i narodowych tradycji. Stanowią ważny punkt odniesienia dla każdego Polaka. Są jednocześnie wspaniałym obrazem sztuki różnych epok.

Wyjątkowość Krakowa, wspaniałe zespoły staromiejskie Tarnowa i Nowego Sącza, wiekowe sanktuaria, pałace i dwory, a jednocześnie ślady najnowszej – także trudnej, choć ważnej dla całego świata historii, muzeum martyrologii w Oświęcimiu... to właśnie Małopolska. Na ponad 600 najwyższej klasy polskich zabytków i najważniejszych muzeów prawie 100 znajduje się na terenie Małopolski, w tym 8 wpisanych jest na Listę UNESCO. W Małopolsce też rodziło się górnictwo naftowe i solne. Region przecinały ważne historyczne szlaki handlowe, w tym bursztynowy. I właśnie Małopolska stanowi jedną z najważniejszych kolebek polskiej państwowości. A św. Stanisław – patron Krakowa – jest jednym z dwóch (obok św. Wojciecha) patronów całej Polski.

W regionie tworzy się także współczesna historia, naznaczona życiorysami wielkich uczonych, noblistów, ludzi sztuki – urodzonych w Małopolsce, mieszkających tu czy po prostu tworzących: papieża Jana Pawła II, Krzysztofa Pendereckiego, Tadeusza Kantora, Stanisława Lema, Czesława Miłosza, Piotra Skrzyneckiego, Konrada Swinarskiego, Wisławy Szymborskiej, Zbigniewa Preisnera, Andrzeja Wajdy, Sławomira Mrożka, Romana Polańskiego...

www.malopolska.pl/turystyka
www.krakow.pl
www.wawel.krakow.pl
www.it.tarnow.pl
www.nowysacz.pl
www.auschwitz.org.pl

■ **Wawel – symbol tożsamości narodowej.** Dziś to najcenniejszy w Polsce kompleks sakralny i zabytkowy. Z renesansowym zamkiem królewskim, gotycką katedrą (z wcześniejszymi elementami oraz renesansowymi i barokowymi kaplicami), odlanym w 1521 roku – ważącym prawie 11 ton dzwonem Zygmunta, średniowiecznymi murami i basztami, z legendarną Smoczą Jamą i świętym kamieniem – czakramem.

■ **Oświęcim.** Auschwitz-Birkenau – nekropolia, muzeum, pomnik pamięci i przestroga. W założonym na rozkaz Himmlera największym obozie zagłady hitlerowskiej III Rzeszy (1940–1945) zginęło ok. 1,5 mln więźniów (m.in. Żydów, Polaków, Cyganów i Rosjan) w wyniku masowych egzekucji, tortur, głodu oraz nieludzkich medycznych eksperymentów. Decyzją polskiego Sejmu utworzono tutaj – 2 lipca 1947 r. – Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau (od 1979 r. na Liście UNESCO).

■ **Tarnów.** Miasto rodzinne gen. Józefa Bema, lokowane w 1330 r., z pięknym rynkiem (z XIV-wiecznym ratuszem i XVI-wiecznymi kamienicami), żydowskim cmentarzem z 1581 r., Muzeum Etnograficznym.

■ **Nowy Sącz.** Miasto lokowane w 1292 r., z XIII–XIV-wiecznym układem urbanistycznym, z bazyliką św. Małgorzaty z poł. XV w. i ciekawą kolekcją Muzeum Okręgowego (rzeźba gotycka, ikony, obrazy Nikifora).

1. Kraków, Zamek królewski na Wawelu – fot. M. Grychowski
2. Kraków, kościół oo. Franciszkanów, witraż *Bóg Stwórca* wg projektu St. Wyspiańskiego – arch. UMK
3. Tarnów, Ratusz – fot. M. Grychowski
4. Kraków, Katedra Wawelska – arch. UMK
5. Oświęcim, Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau – fot. P. Witosławski
6. Nowy Sącz z lotu ptaka – fot. S. Markowski

Podziemne królestwo soli

www.malopolska.pl

■ Bajkowy świat solnych grot, kaplic, rzeźb, jeziorok i niezwykłych stalaktytów...

Już w środkowym neolicie, ok. 3500 lat p.n.e., przodkowie mieszkańców dzisiejszej Małopolski otrzymywali sól przez gotowanie – w glinianych naczyniach, nad paleniskiem – solanki pochodzącej z wód samoistnie wypływających na powierzchnię. Na podziemne pokłady soli natrafiono w końcu XIII wieku i od tamtego czasu dwie leżące blisko siebie kopalnie Małopolski – w Wieliczce i Bochni – słyną z „białego złota”, które w dawnych wiekach zastępowało metalowy pieniądz. W najlepszym okresie – od XIV do XVI wieku – wielkie żupy przyniosły aż 1/3 dochodów całego Królestwa Polskiego.

Kopalnia soli w Wieliczce. Perła nad perłami. Ponad 300 km podziemnych korytarzy i prawie 3 tysiące solnych komór ulokowanych na dziewięciu kopalnianych poziomach – do 327 metrów głębokości. Jest nie tylko jednym z najstarszych, czynnych nieprzerwanie od XIII wieku tego typu zakładów górniczych Europy, ale i jedną z największych w świecie atrakcji turystyczno-uzdrowiskowych. W 1978 roku znalazła się na historycznej, pierwszej Liście dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego UNESCO. Chętnie pracują tutaj filmowcy, a wśród zwiedzających byli m.in.: car Aleksander I, cesarz Franciszek Józef I, Jan Matejko, Fryderyk Chopin, Ignacy Paderewski, Henryk Sienkiewicz.

W kopalni czynna jest nawet, 125 metrów pod ziemią, restauracja serwująca specjalia polskiej kuchni. Działają dwa sanatoria, przygotowana jest trasa dla niepełnosprawnych turystów, bogaty jest kalendarz podziemnych imprez, w tym m.in. coroczne Podziemne Międzynarodowe Targi Mineralów, Skamieniałości i Biżuterii. Niezwykłe wrażenie robi największa na świecie, mieszcząca 500 wiernych (54 m długości, 17 m szerokości i ok. 12 m wysokości) podziemna solna kaplica poświęcona patronce „białych” górników – św. Kindze (z relikwiami świętej).

www.malopolska.pl/turystyka
 www.kopalnia.pl
 www.kopalniasoli.pl

■ **Kopalnia Soli „Wieliczka” – trasa turystyczna.** Pokonanie standardowej trasy turystycznej (3,5 km, na głębokości 64–135 m) zajmuje prawie 3 godziny. Zwiedza się 20 zabytkowych komór m.in. z solankowymi jeziorkami i ponad 300-letnią kaplicą św. Antoniego. Ale jest też w ofercie wędrówka, w pełnym górniczym ekwipunku, tzw. trasą geologiczną 6-kilometrową, poprowadzoną 135 m pod ziemią, odkrytymi w XIX wieku wyrobiskami.

■ **Kopalnia Soli „Wieliczka” – sanatoria.** Leczy się tutaj m.in. astmę oskrzelową, alergię pyłkową, choroby gardła i krtani, a nawet otyłość. Zbawiennie działa na organizm specyficzny mikroklimat – z dużą wilgotnością powietrza (74–90%), niską temperaturą (10–17°C), wysokim ciśnieniem, bez zanieczyszczeń, grzybów, bakterii.

■ **Kopalnia Soli w Bochni.** Tylko 40 km dzieli od Krakowa także znaną od XIII w. kopalnię soli w Bochni z dwoma trasami: turystyczno-historyczną (po drodze m.in. malownicza kaplica św. Kingi, komory kieratowe i stajnia Mysiur) i trudniejszą, turystyczno-geologiczną, która wiedzie przez malownicze komory wykute w krystalicznie czystej soli (najstarsze wyrobiska kopalni). Jest tam też ogromna komora sanatoryjna „Ważyn” z salą noclegową i dyskotekową, barkiem i boiskiem sportowym.

1. Wieliczka, Kopalnia Soli, Kaplica św. Kingi – fot. J. Podlecki
2. Wieliczka, Kopalnia Soli, kryształ soli z Grot Kryształowych w Kopalni Soli – fot. J. Podlecki
3. Wieliczka, Kopalnia Soli, Jezioro Wessel – fot. J. Podlecki
4. Wieliczka, Kopalnia Soli, komora Pieskowa Skała – fot. J. Podlecki
5. Bochnia, Kopalnia Soli, Kaplica św. Kingi – arch. Kopalni Soli w Bochni
6. Bochnia, Kopalnia Soli, boisko w komorze Ważyn – arch. Kopalni Soli w Bochni

Świat zaklęty w drewnie

www.malopolska.pl

1

2

■ Zaklęty w drewnie świat krytych gontem wiekowych kościołów, malowniczych cerkwi, dworów i wiejskich chat.

Świat modrzewia, jodły, świerku i dębu, niezwyklej lekkości i harmonii, często o średniowiecznych nawet tradycjach. Najczęściej zbudowany bez użycia nawet jednego gwoźdźdza.

Zróżnicowana krajobrazowo i etnicznie, bogata historycznie i kulturowo Małopolska była wyjątkowo przyjazna drewnianej architekturze. Dzięki temu obserwujemy tutaj nie tylko niezwykle zagęszczenie zabudowy budownictwa drewnianego, ale i ich ogromne zróżnicowanie stylowe. Są tu budynki przesycone tradycją orawską, spiską, podhalańską, łemkowską, sądecką, krakowską, żywiecką. I zakopiańską – z m.in. ciekawą ornamentyką – którą wprowadził do historii sztuki, w okresie Młodej Polski (XIX/XX w.), sam Stanisław Witkiewicz, projektując słynne wille w Zakopanem czy kaplicę w Jaszczurówce.

W Małopolsce można podziwiać ciekawe drewniane dwory (m.in. w Laskowej, Łopusznej, Nowym Wiśniczu i Krakowie: Rydlówka, Tetmajerówka), chałupy Łemków, XVIII-wieczną karczmę „Rzym” w Suchej Beskidzkiej, pasterskie szałas Doliny Chochołowskiej czy całe kompleksy budownictwa drewnianego – zachowane do dziś w specjalnie utworzonych skansenach (największy – Sądecki Park Etnograficzny – zajmuje 20 ha powierzchni). Nic jednak nie dorówna perłom drewnianej architektury sakralnej. Pełnym niepowtarzalnego uroku cerkwiom (m.in. w Andrzejówce, Bartnem, Boguszy, Dubnem, Krynicy-Słotwinach, Leluchowie) i kościołom (4 wpisano na Listę UNESCO) – wysokim, smukłym, opartym na konstrukcji zrębowej, krytym gontem. Reprezentują najwyższy poziom ówczesnej europejskiej ciesielki. Widać to także w ich wnętrzach, pełnych niezwyklej, wyrzeźbionych w drewnie ołtarzy, ambon, krucyfiksów i przede wszystkim zdobionych wspaniałymi polichromiami. Do najcenniejszych należy m.in. polichromia z poł. XVII wieku w kościele św. Elżbiety Węgierskiej w Trybszu.

www.malopolska.pl/turystyka
 www.malopolska.pl/szlak
 Punkt informacji o Szlaku Architektury
 Drewnianej: Kraków, ul. Wiślna 12,
 e-mail: dci@diecezja.krakow.pl

■ **Szlak Architektury Drewnianej.** Liczy 1500 km i obejmuje 237 różnorodnych obiektów. Są wśród nich skanseny, cerkwie, dwory, zabudowa miejska i wiejska. Szczególnie interesujące są zachowane w swojej pierwotnej formie cerkwie w Andrzejówce, Miliku, Szczawniku, Jastrzębiku, Powroźniku i Tyliczu oraz jedyna w swoim rodzaju malowana wieś – Zalipie.

■ **Kościółki drewniane na Liście UNESCO.** Wyjątkowość drewnianych świątyń Małopolski docenili eksperci UNESCO, umieszczając aż cztery z nich na światowej liście tej organizacji. Są to kościoły: św. św. Filipa i Jakuba w Sękowej (z 1520 r., 1994 r. – prestiżowa nagroda Europa Nostra za konserwację), św. Michała Archanioła w Binarowej (obecny stan z ok. 1500), św. Leonarda w Lipnicy Murowanej (z końca XV w.) i najbardziej niezwykły – wykonany z modrzewia i jodły, bez jednego gwoźdźca – kościół św. Michała Archanioła w Dębnie Podhalańskim (z końca XV w.).

■ **Skanseny – plenerowe muzea.** Wiejskie tradycje architektury drewnianej najlepiej przybliżają obiekty (wiejskie chaty, młyny, szałas, kaplice) zgromadzone w skansenach. Największy z nich i najciekawszy – Sądecki Park Etnograficzny w Nowym Sączu – zajmuje powierzchnię 20 ha. Prezentowane jest tam budownictwo różnych grup etnicznych Sądeckizny: Łemków, Górali Łąckich, Pogórzan, Lachów Sądeckich i Cyganów karpaccich. Tutaj też przeniesiono XVII-wieczny dwór z Rdzawy koło Bochni.

1. Dubne, cerkiew św. Michała Archanioła – fot. P. Witosławski
2. Binarowa, okucie drzwi w kościele św. Michała Archanioła – fot. M. Grychowski
3. Kwiatów, cerkiew św. Paraskewii – fot. P. Mierniczak
4. Sękowa, kościół św. św. Filipa i Jakuba – fot. P. Witosławski
5. Świdnik, dwór – arch. UMWM
6. Orawka, wnętrze kościoła św. Jana Chrzciciela – fot. M. Grychowski

Śladami Jana Pawła II

www.malopolska.pl

■ Był nie tylko wielkim kapłanem i papieżem, ale i człowiekiem renesansu.

Małopolska pełna jest obelisków, pomników, tablic pamiątkowych, domów, kościołów, sanktuariów związanych z Janem Pawłem II. Te miejsca tworzą dziś mniej lub bardziej oficjalne (oznakowane i nie) papieskie szlaki. Pełne pamiętek i wspomnień są jego rodzinne Wadowice i ukochana Kalwaria Zebrzydowska, do której pielgrzymował. Sprzyjające modlitwie i medytacji są tatrzańskie i beskidzkie szlaki oraz odwiedzane przez przyszłego papieża górskie schroniska. Większość z nich znalazła się na Małopolskim Szlaku Papieskim PTTK. Do najważniejszych miejsc zaliczono m.in.: wzniesienie Leskowic w Beskidzie Małym, wierzchołek Turbacza w Gorcach, podhalańskie sanktuarium w Ludźmierzu i tatrzańską Dolinę Chochołowską.

Jednak największe zagęszczenie miejsc związanych z życiem i kapłańską posługą Karola Wojtyły znajdujemy w Krakowie. Katedra na Wawelu pamięta odprawioną przez niego pierwszą mszę św. (2 XI 1946, w Krypcie Leonarda, w intencji zmarłych rodziców i brata), w Bazylice św. Floriana był wikarym (1949–51, do 1958 – duszpasterzem akademickim), w Bazylice Mariackiej wygłaszał kazania i spowiadał (1952–57), na Skałkę prowadził doroczne procesje z Wawelu, a w 1979 r. wziął tam udział – jako papież – w niezwykłym spotkaniu z młodzieżą akademicką i światem kultury. Z papieżem kojarzy się także malownicze jezioro na Zakrzówku – w dawnym kamieniołomie, w którym pracował Karol Wojtyła (1940/1941), a kościół Arka Pana w Bieńczycach z odprawianymi w tym miejscu przez niego w latach 60. (przed budową kościoła), pod gołym niebem, pasterkami.... Na Cmentarzu Rakowickim spoczywają rodzice Jana Pawła II. Ważnym punktem jest także słynne okno w Kurii Metropolitarnej (przy ul. Franciszkańskiej 3), z którego tak wiele razy rozmawiał z młodzieżą czekającą tu na niego całymi nocami w czasie papieskich pielgrzymek.

3

4

5

6

■ **Wadowice.** Ponad 700-letnie, położone 50 km na południowy zachód od Krakowa, miasteczko nad Skawą. Miejsce urodzin (18 maja 1920 r.), chrztu, lat szkolnych i matury przyszłego papieża. W domu rodzinnym przy ul. Kościelnej 7 (Rynek 2) czynne jest dziś muzeum jemu poświęcone (wewnątrz można zobaczyć m.in. świadectwa szkolne Karola Wojtyły, fotografie z turystycznych wycieczek, rękopis sztuki *Brat naszego Boga*, papieską szatę z I pielgrzymki do Polski...).

■ **Kalwaria Zebrzydowska – „Polska Jerozolima”.** Miasteczko położone 30 km od Krakowa, niemal w połowie drogi do Wadowic, z największym, po Jasnej Górze, polskim sanktuarium nazywanym „Polską Jerozolimą”. To rozległy barokowy zespół pasyjny (główny kościół, klasztor i 42 mniejsze kościółki i kaplice tworzące drogę Męki Pańskiej) słynący z cudownego obrazu Matki Boskiej.

■ **Światowe Centrum Miłosierdzia – Łagiewniki.** To tutaj w klasztorze w krakowskich Łagiewnikach żyła w okresie międzywojennym i zmarła siostra Faustyna, pozostawiając otrzymane od Jezusa, a skierowane do współczesnego świata orędzie o Bożym Miłosierdziu (i słynący łaskami obraz – przedstawiający wizję jaką miała w 1931 r.). Nową bazylikę poświęcił osobiście, 17 sierpnia 2002 r., Jan Paweł II – dokonując Aktu Oddania Świata Miłosierdziu Bożemu i czyniąc z tego miejsca Światowe Centrum Miłosierdzia.

www.malopolska.pl/turystyka
www.milosierdzie.pl
www.kalwaria.ofm.pl
www.dci.diecezja.pl
www.wadowice.pl
www.cotg.krakow.pl

1. Kalwaria Zebrzydowska, Sanktuarium Pasyjno-Maryjne – fot. P. Mierniczak
2. Kraków-Łagiewniki, Sanktuarium Bożego Miłosierdzia – fot. T. Warczak
3. Kraków, Pałac Arcybiskupi – fot. T. Warczak
4. Ludźmierz, figura Matki Bożej Ludźmierskiej – fot. T. Warczak
5. Tatry, papież Jan Paweł II nad Morskim Okiem – fot. arch. Biura Promocji Zakopanego
6. Wadowice, widok na Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy – fot. T. Warczak

Wyprawy po zdrowie i urodę

www.malopolska.pl

1

2

■ W Małopolsce można osiągnąć harmonię ciała, umysłu i duszy.

Wszystko wokół pozytywnie wpływa na zmysły człowieka. Wystarczy tylko wybrać odpowiednie dla siebie formy aktywnego wypoczynku czy kuracji. Niektórym wystarczą spacery po krakowskim Łasku Wolskim czy wypad do Puszczy Niepołomickiej, inni zechcą zasmakować w alpejskim charakterze Tatr lub wybrać się do jednej z kilkuset jaskiń. Jeszcze inni mogą skorzystać z inhalacji w podziemnych sanatoriach w Kopalni Soli w Wieliczce czy Bochni.

Czekają na gości także liczne sanatoria i domy uzdrowiskowe – zwłaszcza na południu Małopolski – gdzie można poddać się mineralnym kąpielom, inhalacjom rumiankowym, okładom z morskich alg, masażom shiatsu czy znanym od ponad 2 tysięcy lat kuracjom ajurwedyjnym. Wodolecznictwo ma tutaj już 7-wiekową tradycję. W Krynicy – perle polskich uzdrowisk – jest m.in. największa w Europie pijalnia-oranżeria, do której rurociągami doprowadzono wody lecznicze z nawet najbardziej odległych źródeł. Europejski poziom prezentują nowo powstające ośrodki SPA, a są przecież jeszcze renomowane uzdrowiska w Szczawnicy, Piwnicznej, Muszynie, Wysowej czy Rabce. Małopolskie uzdrowiska leczą m.in. nerwice i stesy, nieżyty dróg oddechowych, cukrzycę, miażdżycę, kamicę nerkową.

Warto wybrać się także do jednego z małopolskich Parków Narodowych (Tatrzański, Babiogórski, Gorceński, Magurski, Ojcowski, Pieniński) na sływ tratwą po Dunajcu (jednym z najbardziej malowniczych przełomów rzek Europy) lub na wędrowkę po górskich szlakach – o różnej skali trudności. Można też wybrać się pieszo lub rowerem na wyprawę polsko-słowackim Szlakiem Gotyckim z Nowego Targu do Kežmarku.

3

4

5

6

■ **Szczawnica Zdrój.** Uzdrawisko z tradycjami (XIX-wieczny kompleks z parkiem zdrojowym, 6 różnych źródeł mineralnych) i doskonały punkt wypadowy: na spływ przełomem Dunajca, do Pienińskiego Parku Narodowego, do legendarnego Czerwonego Klasztoru na Słowacji (ścieżka rowerowa) czy do doskonałego ośrodka sportów zimowych (ze stacją narciarską na Palenicy).

■ **Spływ Dunajcem.** Odbywa go ponad 230 tys. turystów rocznie. Tratwami pokonuje się w 2–3 godz. 15-kilometrową trasę (z różnicą poziomów 36 m) z przystani flisackiej w Kątach (Sromowce Wyżne) do Szczawnicy (łodzią można popłynąć jeszcze 5 km dalej – do Krościenka). To pełen wrażeń spływ jednym z najbardziej malowniczych przełomów rzecznych Europy, zwłaszcza na wysokości najwyższego szczytu Pienin (Trzy Korony), gdzie Dunajec tworzy siedem pętli wciskających się między pionowe ściany skalne.

■ **Ośrodki SPA.** Wykorzystują naturalne walory krajobrazowe, korzystają z lokalnych źródeł mineralnych, łączą doświadczenia medycyny Zachodu i Wschodu. Coraz więcej hoteli Małopolski proponuje ofertę SPA (od mineralnych kąpeli, saun, kosmetycznych zabiegów po masaże bazaltowymi kamieniami).

www.malopolska.pl/turystyka
www.zakopane.pl
www.flisacy.com.pl
www.pieninypl.pl
www.krynica.pl
www.szczawnica.pl

1. Tatry, Dolina Pięciu Stawów – fot. T. Gębuś
2. Tatry, dziewięcił bezłodygowy – roślina charakterystyczna dla Tatr – fot. P. Murzyn
3. Ojcowski Park Narodowy, zamek w Pieskowej Skale – fot. G. Wamberski
4. Tatry, Morskie Oko – arch. UMWM
5. Krynica Zdrój, fontanna „SETKA” na deptaku – arch. UM w Krynicy Zdroju
6. Pieniński Park Narodowy, spływ tratwami przełomem Dunajca – fot. B. Czerwiński

Zimowa stolica Polski

www.malopolska.pl

■ Zakopane – stąd prowadzą szlaki w najwyższe partie gór, tutaj panują najlepsze warunki dla narciarzy...

Kolej linową na Kasprowy Wierch uruchomiono w 1936 roku, dwa lata później ruszyła kolejka na Gubałówkę, od 1925 roku bite są rekordy długości skoków na Wielkiej Krokwi. Z zakopiańską skocznią narciarską kojarzą się m.in. wielkie sukcesy Adama Małysza i niezwykła atmosfera panująca wśród kibiców obserwujących zmagania sportowców.

Nieprzypadkowo Zakopane uważane jest za narciarską kolebkę i zimową stolicę Polski. Nieprzypadkowo też tu organizowane są międzynarodowe zawody i tu rodzą się inspirowane Tatrami legendy i dzieła sztuki. Miasto położone jest u stóp Tatr, na wysokości od 750 do 1000 metrów n.p.m. Jest coś niezwykłego w jego atmosferze. Dobrze czuli się tutaj: Stanisław Witkiewicz, Karol Szymanowski, Karol Wojtyła, Władysław Hasiór... Do dziś żyją tutaj zgodnie pisarze, juhasi, uczeni, malarze, sportowcy, aktorzy, turyści... I wszyscy oni zawsze z takim samym uczuciem, sentymentem, zaangażowaniem mówią o górach. Bo Tatry – to najbardziej alpejskie w charakterze pasmo od Alp po Kaukaz, a Zakopane – to ważny ośrodek sportu wyczynowego. Już w 1910 roku zorganizowano tutaj, z udziałem 150 zawodników także z zagranicy, pierwsze zawody narciarskie. Wtedy też odbył się pierwszy konkurs skoków.

Najlepsze warunki do uprawiania sportów zimowych posiada rejon Kasprowego Wierchu, ale popularna jest także Gubałówka i stok Nosala. Po nartach można skorzystać z bogatej oferty kulturalnej miasta (spektakle Teatru Witkacego, koncerty w willi Atma, spotkania z góraliskim folklorem...), a także spróbować regionalnych przysmaków.

W granicach Małopolski jest ponad 80 stacji narciarskich i ok. 250 km tras zjazdowych. Obok wybrane stacje narciarskie Małopolski.

3

4

5

6

www.malopolska.pl/turystyka
www.zakopane.pl
www.pkl.pl
www.narty.pl
www.wierchy.pl
www.skionline.pl
www.pzn.pl
www.gopr.pl

■ **Tatry:** Kasprowy Wierch, www.pkl.pl, tel.: (+48 18) 201 45 10; Kalatówki, www.kalatowki.com.pl, tel.: (+48 18) 201 28 27; Nosal, www.nosal.pl, tel.: (+48 18) 201 13 86; Gubałówka, www.pkl.pl, tel.: (+48 18) 201 28 41

■ **Podtatrze:** Małe Ciche, tel.: (+48 18) 208 41 21; Bukowina Tatrzańska – Centrum, tel.: (+48 18) 207 76 16; Bukowina – Wysoki Wierch, tel.: (+48 18) 207 81 42; Białka Tatrzańska – Bania, www.bania.com.pl, tel.: (+48 18) 265 41 63; Białka Tatrzańska – Kotelnica, www.bialkatatrzańska.com, tel.: (+48 18) 265 47 06, Białka Tatrzańska – Wysoki Wierch, www.bialkatatrzańska.pl, tel.: (+48 18) 265 44 52

■ **Pieniny:** Szczawnica – Palenica, www.szczawnica.nowytarg.pl, tel.: (+48 18) 262 21 99; Kluszkowce, www.czorsztyń-ski.com.pl, tel.: (+48 18) 265 06 01; Niedzica – Polana Sosny, www.niedzica.pl, tel.: (+48 18) 262 93 83

■ **Beskidy:** Krynica – Jaworzyna, www.jaworzynakrynicka.pl, tel.: (+48 18) 471 52 71; Piwniczna – Sucha Dolina, www.suchadolina.pl, tel.: (+48 18) 446 51 66; Wierchomla, www.wierchomla.com.pl, tel.: (+48 18) 446 82 60

■ **Gorce:** Rabka Zdrój, www.maciejowski.com, tel.: (+48 18) 267 64 58; Rabka – Polczakówka, www.polczakowka.region-rabka.pl, tel.: (+48 18) 268 43 25

1. Tatry, panorama zimowa – fot. P. Murzyn
2. Tatry zimą – fot. P. Murzyn
3. Krynica Zdrój, kolej gondolowa na Jaworzynę Krynicką – arch. UM w Krynicy Zdroju
4. Tatry zimą – fot. B. Czerwiński
5. Tatry zimą – arch. Biura Promocji Zakopanego
6. Gubałówka, widok na Zakopane i Tatry – arch. Biura Promocji Zakopanego

Małopolskie smaki i style

www.malopolska.pl

1

2

■ Pamięć o kulturowych korzeniach, kontynuacja lokalnych tradycji w rzemiośle, sięganie do starych kulinarnych receptur...

Wszystko to sprawia, że Małopolska tworzy niezwykle barwną mozaikę stylów i smaków. Działają one na wszystkie zmysły. Są atrakcyjnym dopełnieniem walorów krajobrazowych i zabytkowych regionu.

Tutaj nie tylko górale czy Łemkowie mają swój język. Krakowianin wychodzi „na pole”, a nie „na dwór”, zajada się „kremówkami” – znanymi w Polsce jako „napoleonki”, zbiera „borówki”, a nie „jagody”. I jeszcze „pada do nóżek”, „całuje rączki” i „składa uniżony szacunek”... Obwarzanki czy prele kupimy wszędzie w Polsce i Europie, ale prawdziwie kultowy jest tylko „bajgiel krakowski” (z makiem, sezamem lub solą).

Podobnie – jeśli chodzi o unikalny charakter – jest z tradycyjną krakowską szopką, nawiązującą do jasełek i architektury Krakowa, budowaną na drewnianych szkieletach z deseczek, dykty, tektury, masy papierowej, wyklejaną błyszczącą cenofolią. Ta tradycja sięga 1860 roku, a doroczne bożonarodzeniowe konkursy na najpiękniejszą szopkę organizowane są od 1937 roku. Lipnica Murowana słynie tymczasem z niezwyklej i ogromnych (nawet powyżej 20 m) palm – na tyczkach oplecionych wikliną, zwieńczonych bukietami z trzciny. Od 1958 roku organizowany jest w Lipnicy doroczny Konkurs Palm Wielkanocnych. Tradycyjne, słynne w świecie meble produkowane są tymczasem – od XVIII w. – w Kalwarii Zebrzydowskiej, gdzie już w 1786 r. działało 40 majstrów stolarskich, a dziś czynnych jest 500 zakładów. A ktoś nie słyszał o najslawniejszym polskim serze – oscypku, wędzonym w dymie paleniska, wyrabianym w chatkach pasterskich całego Podhala, już od XV wieku? Do dziś zachował oryginalny smak, konsystencję i barwę. Uznaniem cieszy się także m.in. bardzo mocna śliwowica łącka. Warto jednak pokusić się, by w Małopolsce ulec i mniej znanym smakom. Należą do nich m.in. popularne w okolicach Niedzicy i Czorsztyna fizioły ze śliwkami. Przypominają trochę fasolkę po bretońsku (śliwki, fasolka, boczek, swojska kielbasa, a wszystko podbite śmietaną i mąką).

3

4

5

6

www.malopolska.pl/turystyka
www.krakow.pl
www.zakopane.pl
www.it.tarnow.pl

■ **Chaty Zalipia.** Ta niewielka wieś zadziwia od prawie 80 lat niezwykłym kolorowym wzornictwem ścian domów, kapliczek, skrzyń, mebli, przyborów kuchennych, ściennych obrazów. Ciekawa jest tutaj także malowana ręcznie ceramika, ozdoby z bibuły czy malowane makatki. Wybrane prace mieszkańców Zalipia można oglądać m.in. w zagrodzie Felicji Curyłowej (filia Muzeum Okręgowego w Tarnowie). Turystów przyciąga coroczny czerwcowy konkurs na najładniej pomalowaną wiejską chatę.

■ **Tradycyjne pamiętki.** Są to m.in. wyroby wiklinowe (popularne od poł. XIX w. plecionki z wikliny, trzciny, słomy, korzeni drzew) – koszyki, domki dla kotów, fotele bujane. Koronki wywodzą się jeszcze z tradycji przywiezionej z Włoch, w XVI w., przez królową Bonę. Zwracają uwagę także m.in. wyroby ze srebra, koraliki, rzeźby w drewnie.

■ **Witraże.** Znane od starożytności barwne okienne mozaiki znalazły dobry grunt w Krakowie już w wieku XIV. Wykonywano je przede wszystkim dla kościołów (dziś do najcenniejszych należą m.in. średniowieczne witraże w prezbiterium Bazyliki Mariackiej czy słynny secesyjny Bóg Stwórcza Wypiańskiego w kościele oo. Franciszkanów). Do dziś przetrwało w samych tylko domach prywatnych Krakowa ponad 200 witraży z okresu Młodej Polski. Miniaturowe witraże produkowane są do dziś, podobnie jak np. lampy ze szkła witrażowego czy ozdobne mozaiki.

1. Korale krakowskie – fot. J. Kubiena
2. Szopka krakowska wykonana przez Michała Ezenekiera – arch. Muzeum Etnograficznego w Krakowie
3. Zakopane, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich, występ zespołu z Podhala – arch. Biura Promocji Zakopanego
4. Osycpki – fot. J. Kubiena
5. Lipnica Wielka, konkurs palm wielkanocnych – fot. P. Barszczowski
6. Zalipie, tradycyjna malowana chata z motywami kwiatowymi – fot. P. Mierniczak

Największe wydarzenia

www.malopolska.pl

1

2

■ Masowe imprezy plenerowe i elitarne wernisaże, folklorystyczne festiwale i światowe Triennale Grafiki...

... świat pieśni Kiepury i Festiwal Piosenki Studenckiej, Zaduszki Jazzowe i obrzędy średnio-wiecznego Arcybractwa Dobrej Śmierci. I mnóstwo jubileuszowych fet, salonowych i ulicznych imprez, ogólnopolskich i międzynarodowych festiwali. Tak jest w Krakowie, ale dużo dzieje się w ciągu roku także w całej Małopolsce.

W sobotni wieczór przed Nocą Świętojańską (24 VI) na bulwary nadwiślańskie u stóp Wawelu ciągną tłumy. Czy to Noc Świętojańska tak działa, czy wianki uwite z ziół czarodziejskich, o sprawdzonym (ponoć) działaniu erotycznym, ale zabawa zawsze jest znakomita. Wianki, to najbardziej archaiczne słowiańskie święto, wiążą się z kultem słońca i przyrody, płodnością i miłością. Wierzono, że w tę najkrótszą noc roku dzieją się cuda – ziemia otwiera się i ukazuje skarby, czarodziejskiej mocy nabierają ogień i woda. W ten magiczny wieczór oprócz tradycyjnego puszczania wianków na wodę, organizowane jest widowisko typu światło-dźwięk. Zabawa kończy się wielkim pokazem sztucznych ogni.

Tymczasem w oktawę Bożego Ciała na ulicach Krakowa pojawia się – pośród dźwięków piszczałek i kotłów – barwny korowód z Lajkonikiem na czele – w turbanie z półksiężycem, tureckim kaftanie, polskim kontuszu...

Jeszcze inny wymiar i nastrój mają słynne misteria – Droga Krzyżowa w Kalwarii Zebrzydowskiej. Niedziela Palmowa kojarzy się w Małopolsce z Lipnicą Murowaną, gdzie prawie od półwiecza organizowany jest niezwykle konkurs Palm Wielkanocnych. Zalipie gości najwięcej turystów w czerwcu, gdy trwa tam konkurs na najpiękniej pomalowaną wiejską chatę...

www.malopolska.pl/turystyka
www.krakow.pl
www.karnet.krakow.pl
www.krakow2000.pl
www.judaica.pl
www.zakopane.pl
www.it.tarnow.pl
www.nowysacz.pl

styczeń	Puchar Świata w skokach narciarskich w Zakopanem
luty	Góralski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej
marzec	Krakowskie Spotkania z Muzyką Cerkiewną
kwiecień	Przeгляд Kabaretów PaKa w Krakowie
maj/czerwiec	Krakowski Festiwal Filmowy
czerwiec	Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie
lipiec	Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych w Krakowie
sierpień	Muzyka w Starym Krakowie Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem Europejski Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy Zdroju
wrzesień	Międzynarodowy Konkurs Współczesnej Muzyki Kameralnej w Krakowie
październik	Studencki Festiwal Piosenki w Krakowie Międzynarodowy Festiwal Komедii Talia w Tarnowie
listopad	Krakowskie Zaduszki Jazzowe Krakowskie Spotkania Baletowe
grudzień	Konkurs na Najpiękniejszą Szopkę Krakowską

1. Kraków, Wianki, widok na Zamek królewski na Wawelu
– fot. M. Grychowski
2. Zakopane, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich, wesele góralskie
– impreza towarzysząca Festiwalowi
– arch. Biura Promocji Zakopanego
3. Kraków, Festiwal Muzyka w Starym Krakowie – arch. UMK
4. Krynica Zdrój, Festiwal im. J. Kiepury
– fot. S. Śmierciak, arch. „Gazety Krakowskiej”
5. Kraków, Festiwal Kultury Żydowskiej
– fot. P. Barszczowski
6. Zakopane, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich, taniec zbójcecki
– arch. Biura Promocji Zakopanego

Wokół Krakowa

W trakcie zwiedzania poznamy miejsca związane z historią regionu (Kraków, Nowy Wiśnicz, Lipnica Murowana, Oświęcim) i miejsca, w których zobaczymy, jak żyli mieszkańcy tego regionu na przestrzeni wieków, np. skansen w Wygiełzowie.

Zobaczymy także prawdziwe podziemne skarby – wspaniałe królestwa białego złota – kopalnie soli w Wieliczce i Bochni, z ich wieloma atrakcjami.

Ponadto odwiedzimy miejsca związane z nadzieją, jaką niósł w swym przesłaniu papież Jan Paweł II, urodzony w Wadowicach i wielokrotnie modlący się w kalwaryjskim sanktuarium.

Pierwszy dzień

Zwiedzamy **historyczne centrum Krakowa** z licznymi zabytkami – świadkami tysiącletniej historii miasta. Imponujący jest średniowieczny Rynek – serce miasta – większy od Placu św. Piotra w Watykanie i Placu św. Marka w Wenecji. Mające 700 lat średniowieczne założenie urbanistyczne zachowało się w stanie nienaruszonym. Zawieruchy dziejów przetrwał m.in. fragment obwarowań miejskich z unikatowym Barbakanem, Arsenalem i Bramą Floriańską. Stąd tylko krok do Muzeum Czartoryskich, ze słynnym obrazem Leonarda da Vinci *Dama z gronostajem*, i Uniwersytetu Jagiellońskiego – najstarszej polskiej uczelni założonej w 1364 r. przez Kazimierza Wielkiego. Nauki pobierali tu m.in.: Mikołaj Kopernik i Karol Wojtyła – późniejszy papież Jan Paweł II. Skarbem uczelni jest biblioteka z największym księgozbiorem w Polsce, a do najbardziej interesujących budynków należy Collegium Maius – jeden z niewielu zachowanych w Europie średniowiecznych obiektów uniwersyteckich.

Dalej droga wiedzie nas na Wawel, dawną siedzibą polskich władców, gdzie zobaczymy m.in. insygnia królewskie, relikwiarz św. Stanisława – patrona Polski, kolekcję flamandzkiego gobelinów, sztukę orientu, a w Katedrze Wawelskiej – sarkofagi królów i bohaterów narodowych oraz największy w Polsce dzwon zwany Zygmuntem. Ponoć na Wawelu znajduje się też jeden z siedmiu czakramów – kosmicznych źródeł energii...

Nieco dalej rozciąga się Kazimierz – dawna dzielnica żydowska, gromadząca zabytki dwóch kultur: najstarszą bożnicę w Polsce tj. Synagogę Starą i renesansowy cmentarz żydowski Remuh, a obok nich chrześcijańskie kościoły św. Katarzyny i Bożego Ciała oraz klasztor oo. Paulinów na Skałce.

Drugi dzień

Jedziemy do **Oświęcimia** (z Krakowa autostradą A4, a potem drogami nr 79 i 933, ok. 1 godz. jazdy samochodem), w którym zwiedzamy pozostałości największego hitlerowskiego obozu zagłady Auschwitz-Birkenau, utworzonego w 1940 r. Do 1945 r. wymordowano w obozie prawie półtora miliona osób z 28 krajów, w tym niemal 1 mln Żydów. Dziś na terenach obozu działa muzeum. Ze względu na drastyczność ekspozycji nie zaleca się wizyt w muzeum dzieciom do 14 lat. W Oświęcimiu warto zobaczyć też książęcy zamek nad Sołą, Centrum Żydowskie i synagogę Chewra Lomdei Misznajot przy placu ks. J. Skarbka 5.

Z Oświęcimia wyruszamy do **Wygiełzowa**, w którym mieści się Nadwiślański Park Etnograficzny (w skansenie, na terenie ponad 3 hektarów zgromadzono obiekty prezentujące kulturę Krakowiaków zachodnich, m.in. chłopskie zagrody, kościół, karczmę, spichlerz dworski, dwór szlachecki) i **Wadowic**. Tu, w rodzinnym mieście Karola Wojtyły, można zobaczyć dom, w którym mieszkał papież Jan Paweł II (wewnątrz: nieduże muzeum jemu poświęcone), a na rynku Bazylikę Ofiarowania NMP, gdzie przyjął chrzest.

Z Wadowic drogą nr 52 ruszamy w kierunku Krakowa i po ok. 15 km dojeżdżamy do **Kalwarii Zebrzydowskiej**. Tu znajduje się Sanktuarium Pasyjno-Maryjne, wpisane na Listę UNESCO – jeden z najważniejszych polskich ośrodków pielgrzymkowych założony w 1600 r. oraz zespół tzw. Drózek Kalwaryjskich, symbolizujących jerozolimską Drogę Krzyżową (zespół kościółków, kaplic, figur i mostów). Z Kalwarii wracamy do Krakowa (drogami nr 52 i nr 7).

Trzeci dzień

Zwiedzamy kopalnie soli w Wieliczce i Bochni. Sól w **Wieliczce** warzona już 3,5 tys. lat p.n.e., a historia kopalni sięga XIII w. Przez wieki wydrążono pod ziemią ok. 2 tys. komór na dziewięciu poziomach! Trasa turystyczna obejmuje część trzech poziomów (m.in. kaplicę św. Kingi mieszczącą 500 osób, sale z podziemnymi jeziorami, solnymi rzeźbami,

3

zienie). Poniżej zamku, na rynku, stoi wczesnobarokowy kościół z dwuwieżową fasadą.

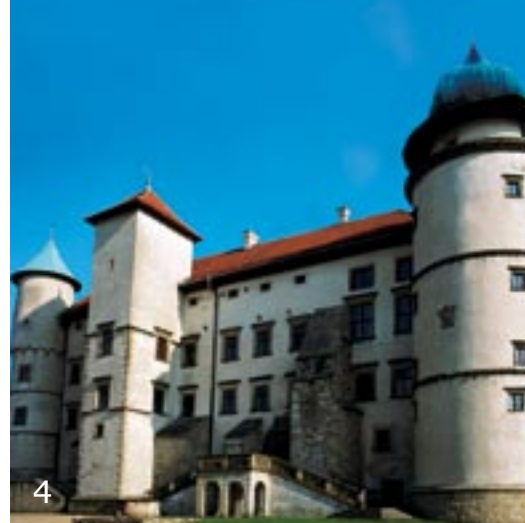
Za Wiśniczem skręcamy w Muchówce w lewo, by drogą 966 po kolejnych 6 km dotrzeć do **Lipnicy Murowanej**. Przy rynku stoją drewniane, zabytkowe domy, niektóre z podcieniami, a w pobliżu, na cmentarzu, drewniany XV-wieczny kościółek św. Leonarda wpisany na Listę UNESCO. Jego wnętrze jest galerią sztuki zdobniczej na drewnie, począwszy od patronowych malowideł na stropie, poprzez polichromie ilustrujące dekalog. W Niedzielę Palmową organizowany jest tu konkurs palm wielkanocnych wysokich nawet na 28 m. Według tradycji ludowej chronią one rolników i ich zbiory przed niebezpieczeństwami.

imponującymi drewnianymi „kasztelami”). Z Wieliczki drogą nr 4 jedziemy 26 km w stronę Tarnowa, do **Bochni**. Na podziemnej trasie turystycznej zobaczyć można zabytkowe kaplice wykute w solnych skałach, oryginalne narzędzia i urządzenia górnicze. Dodatkową atrakcją jest przejazd kolejką kursującą 176 metrów pod ziemią, 140-metrowa zjeżdżalnia oraz boisko do gry w koszykówkę urządzone w największej zachowanej komorze Ważyn (350 x 18 m). W mieście warto zobaczyć późnogotycką fary z drewnianą dzwonnica (przy rynku) oraz muzeum z bogatą kolekcją malarstwa polskiego z XIX i początków XX w.

Stąd drogą nr 965 jedziemy w kierunku Limanowej. Po 6 km zobaczymy zamek w **Nowym Wiśniczu** – jedną z najpotężniejszych rezydencji magnackich w Polsce. Należał do Kmitów i Lubomirskich i reprezentuje typ tzw. *palazzo in fortezza*. Stary, średniowieczny zamek rozbudowano w stylu barokowym i otoczono fortyfikacjami bastionowymi.

Na sąsiednim, wyższym wzgórzu widać dawny klasztor Karmelitów, także otoczony bastionami (dziś ciężkie wię-

4

5

112 zł; **Bochnia**, kopalnia soli, ul. Solna 2, turyści indywidualni – po zgłoszeniu, tel.: (0-14) 615 36 36, 612 43 15: pn.–pt. o 9.30, 11.30 i 15.30, sb. i nd.w godz. 10.00 –16. 00 co godzinę, wstęp 13 zł, Muzeum im. prof. S. Fischera, Rynek 20, wt.–pt. 10.00–16.00, sb. i nd. 10.00–14.00, wstęp 4 zł, ulg. 2 zł, nd. bezpł.; **Lipnica Murowana**, kościół św. Leonarda, parlipn.icam@tarnow.opoka.org.pl, tel.: (0-14) 685 26 01, 685 21 10

1. Kraków, Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego – arch. UMK
2. Wadowice, Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy – arch. UMWM
3. Kalwaria Zebrzydowska, Bazylika Matki Bożej Anielskiej – fot. P. Mierniczak
4. Nowy Wiśnicz, zamek – fot. P. Mierniczak
5. Kopalnia Soli w Wieliczce, komora Michałowice – fot. P. Witosiński

1

2

Pierwszy dzień

Opuszczamy Kraków i „zakopiańską” – drogą nr 47 – dojeżdżamy do **Nowego Targu**. Jeśli znajdziemy się tu w czwartek to trafimy na Jarmark Podhalański – to znakomita okazja, by poznać podhalańskie tradycyjne rzemiosło i kupić wyroby góralskiego rękodzieła, kuśnierstwa i kaletnictwa. Zawsze też możemy spróbować tradycyjnych, owczych serów – bundzu i wędzonego oscypka lub napić się żentycy.

W Nowym Targu wybieramy drogę nr 49, a 2 km dalej, szosę nr 969 do Krościenka. Po 9 km niewielka droga w prawo zaprowadzi nas do **Dębna Podhalańskiego**, gdzie spostrzeżemy drewniany kościół św. Michała Archanioła wpisany na Listę UNESCO w 2003 r. Kościół pierwotnie pochodzący z 1335 r., obecny kształt uzyskał w XV w. i wykonany został bez użycia gwoździ. Wnętrze to arcydzieło ludowej sztuki zdobniczej (zwłaszcza polichromie). Tzw. malowidła patronowe, przypominające tkaniny, wykonano w technice tempery, unikatowej na skalę światową.

Wyjeżdżamy z Dębna, kierując się na południe, do Niedzicy. Mijamy **Frydman** (kościół z XIV/XV w.), by drogą nad brzegiem Jeziora Czorsztyńskiego przez Felsztyn dotrzeć do zamku w **Niedzicy** zwanego Dunajcem. Wybudowano go po 1325 r. z polecenia króla węgierskiego, a rozbudowano w XV i XVI w. Z twierdzą wiąże się legenda o ukrytych w niej skarbach... Inków (wewnątrz: muzeum wnętrz zamkowych i dom pracy twórczej).

Zjeżdżamy w dół obok zapory spiętrzającej Dunajec w Jezioro Czorsztyńskie, potem wzdłuż brzegów mniejszego zaporowego Jeziora Sromowieckiego, a za zaporą skręcamy do Sromowców Wyżnych. Na przeciwnym krańcu wsi (Sromowce Wyżne Kąty) wybudowa

została przystań flisacka, skąd rozpoczynają się **spływy przełosem Dunajca** – jedna z największych atrakcji turystycznych w Polsce. Najpiękniejsze zabytki Pienin podziwiamy płynąc przełosem Dunajca na oryginalnych tratwach. Spływ ma ponad 160-letnią tradycję, w jego trakcie można oglądać wapienne urwiska dochodzące do 300 m wysokości oraz bogatą faunę i florę Pienińskiego Parku Narodowego. Spływ kończy się w Szczawnicy (długość trasy ok. 18 km, czas trwania spływu ok. 2 godz. 15 min) lub Krościenku (długość trasy ok. 23 km, czas trwania spływu ok. 2 godz. 45 min). Uwaga! Spływy są organizowane od 1 kwietnia do 31 października. Przy przystani w Sromowcach znajduje się parking, na którym można zostawić samochód i wrócić po niego minibusem z Krościenka lub Szczawnicy.

Jeśli wolimy podróż samochodem od spływu, by dostać się do Szczawnicy, musimy wrócić przez wieś, pod zaporą skręcić w prawo, w krętą drogę przecinającą Pieniny (przez Przełęcz Osice). Po 7 km jazdy wyjeżdżamy na szosę nr 969, skręcamy w prawo, do **Szczawnicy**, a dalej przejeżdżamy przez Dunajec do doliny Grajcarka. Jadąc wzdłuż niego, po 4 km znajdziemy się w centrum uzdrowska Szczawnica Zdrój.

Obok Krynicy jest to najpopularniejsze beskidzkie uzdrowsko, powstałe w XIX w. dzięki węgierskiej rodzinie Szalayów. Warto tu pozostać dłużej, aby między innymi spróbować miejscowych wód mineralnych i zanoćować w jednym z zabytkowych pensjonatów zdrojowych.

Drugi dzień

Zwiedzamy **Szczawnicę** – uzdrowsko położone w sercu Pienin, kuszące zarówno licznymi sanatoriami, jak i bogatą ofertą turystyki aktywnej. W mieście można obejrzeć ciekawą zabudowę uzdrowską i stary park zdrojowy.

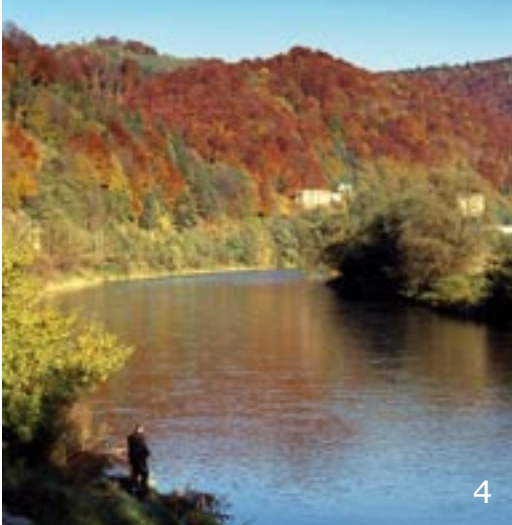
Nad pięknym, modrym... Dunajcem

Wędrówka dolinami Dunajca i Popradu pomiędzy najważniejszymi uzdrowskami polskich Karpat dostarcza wielu wrażeń. Mały przełosem Dunajca między Gorcami a Beskidem Sądeckim, następnie głęboka dolina meandrującego Popradu to jedno z piękniejszych miejsc w Beskidach.

W tak malowniczej scenerii skryło się wiele interesujących zabytków, atrakcji oraz mniejszych uzdrowsk bogatych w wody mineralne. Naprawdę warto je odwiedzić i zachwycić się ich pięknem.

3

4

Można też spróbować szczawnickich wód mineralnych, pochodzących z kilku źródeł: Józefiny, Stefana, Magdaleny, Jana, Szymona, Wandy i Pitoniakówki.

Szczawnica słynie także dzięki Pieninom. To niezwykle piękne pasmo górskie możemy podziwiać w czasie krótkich wycieczek z uzdrowiska lub w czasie spływu Dunajcem na tradycyjnych flisackich tratwach. Mniej znane, choć bliższe są Małe Pieniny z przepięknymi wąwozami Biała Woda i Homole. Przechadzka zielonym szlakiem turystycznym przez ten drugi wąwóz dostarczy niezapomnianych wrażeń. Choć rozmiarami nie może się równać z przełosem Dunajca, jest wyjątkowo uroczy (spacer w górę wąwozu i z powrotem zajmie ok. 40 min).

Z kolei na amatorów sportów zimowych czeka niemal w samym centrum miasta wyciąg krzesełkowy na Palenicę (722 m n.p.m.), a w pobliskich Jaworkach – kolejne 2 wyciągi.

Okolice Szczawnicy to świetne tereny dla amatorów kolarstwa górskiego – dzięki licznym szlakom rowerowym możemy przemierzać Małe Pieniny (czerwony szlak: Szczawnica – Durbaska – Jaworki), a także wyjechać aż na główny grzbiet beskidzkiego Pasma Radziejowej, (czarny szlak: dolina Sopotnickiego Potoku – Czeremcha – Przehyba). Szlaki rowerowe umożliwiają dojazd – do Piwnicznej Zdroju (szlak zielony: Jaworki – rezerwat Biała Woda – przełęcz Rozdziela – Szczob – Obidza – Wielki Rogacz – Niemcowa – Kosarzyska – Piwniczna).

Ze Szczawnicy wyjeżdżamy drogą wzdłuż Dunajca i kierujemy się drogą 969 do **Starego Sącza**, w którym zobaczymy obronny klasztor Klarysek, ufundowany przez św. Kingę w XIII w. W kościele klasztorowym z bogatym wyposażeniem barokowym jest kaplica grobowa, gdzie przechowuje się relikwie świętej, w 1999 r. kanonizowanej przez Jana Pawła II w czasie mszy na Błoniach po wschodniej stronie miasta. Dziś w miejscu papieskiego ołtarza stoi centrum pielgrzymkowe. Z rynku w Starym Sączu kierujemy się do szosy nr 87, którą jedziemy na południe, w górę doli-

ny Popradu. Krótki postój możemy zrobić w **Rytrze**, 10 km od Starego Sącza – na stromym wzgórzu nad rzeką widać ruiny zamczyska z XIII w. (ze wzgórza piękne widoki na Poprad i Pasma Radziejowej po drugiej stronie rzeki).

Rytro od **Piwnicznej Zdroju** dzieli już tylko 7 km. Kompleks uzdrowiska, powstałego w latach międzywojennych wraz z pijalnią wód mineralnych, wznosi się na drugim brzegu Popradu. W Piwnicznej opuszczamy szosę nr 87 (prowadzącą do przejścia granicznego na Słowację 3 km dalej), skręcając w lewo na most przez Poprad na drogę nr 971 do Muszyny i Krynicy. W najpiękniejszej części przełomu Popradu, 16 km od Piwnicznej, gdzie rzeka tworzy niemal zamknięte pętle, skryły się wśród lasów sanatoria i pensjonaty. To **Żegiestów Zdrój**, uzdrowisko powstałe w XIX w. i rozbudowane w latach międzywojennych. Znajduje się tu m.in. neogotycki kościół, dom zdrojowy projektu Adolfa Szyszko-Bohusza oraz pijalnia wód.

Za Żegiestowem dolina nieco się rozszerza i po 9 km docieramy do **Muszyny**. W miasteczku zachowała się drewniana zabudowa mieszcząca z XIX w., a w drewnianym budynku zajazdu z końca XVIII w. jest Muzeum Regionalne PTTK. Stąd do centrum uzdrowiska w Krynicy pozostało tylko 11 km.

Trzeci dzień

Zwiedzamy **Krynice Zdrój**. Uzdrowisko posiada wszystkie te walory, którymi dysponują najlepsze europejskie kurorty: deptak, stylowe pensjonaty, domy zdrojowe, muszlę koncertową, pijalnię, w których dostępnych jest większość największych miejscowych skarbów – 23 wody mineralne (!), z najpopularniejszą „Kryniczanką”. W szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach leczy się m.in. choroby układu krążenia, dróg moczowych, układu trawienia, kobiece.

Z Krynica związany był światowej sławy tenor Jan Kiepura (1902–66). Od 1967 r., w sierpniu, jest tu organizowany Festiwal im. Jana Kiepury, na który zjeżdżają goście z całego świata. W Galerii Sztuki Romanówka zapoznamy się z twórczością Nikifora, genialnego malarza prymitywisty. Spacerując po mieście, zobaczymy też ciekawą architekturę uzdrowiskową, m.in.: secesyjne pensjonaty, Stare Łazienki Mineralne, Nową Pijalnię. Jednym z symboli miasta jest Góra Parkowa (741 m n.p.m.), na którą wywozi nas kolejka szynowa, a jedną z atrakcji uzdrowiska – nowoczesna kolejka gondolowa na najwyższy w okolicy szczyt – Jaworzynę Krynicką.

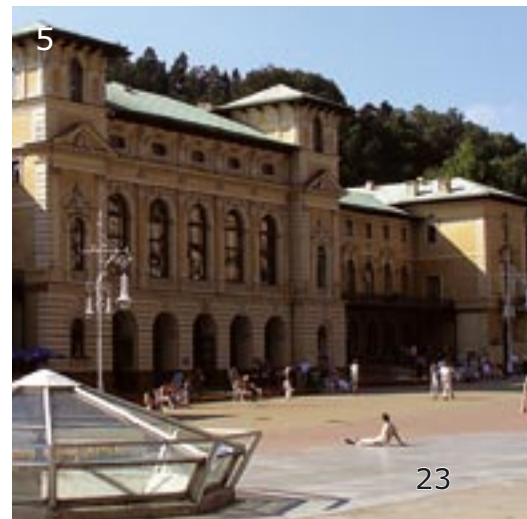
W okolicach Krynicy Zdroju w niemal każdej wsi zachowała się drewniana cerkiew łemkowska – dziś większość z nich służy jako kościoły katolickie, ale w wielu można zobaczyć tradycyjne wyposażenie cerkwi z ikonostasem. Najpiękniejsza i najciekawsza świątynia zachowała się w **Powroźniku** (ok. 1600 r.). Ponadto warto zobaczyć cerkwie w Krynicy-Słotwinach, Mochnacze Niżnej, Tyliczu, Muszynie, Wojkowej, Leluchowie, Dubnem, Szczawniku, Złockiem i Jastrzębiku.

Dębno Podhalańskie, kościół św. Michała Archanioła, pn.–pt. 9.00–12.00, 14.00–16.30, sb. 9.00–12.00, nd. i św. zamknięty dla zwiedzających; **Niedzica**, muzeum zamkowe, V–VIII pn.–pt. 9.00–19.00, sb. i nd. 9.00–17.00, IX codziennie: 9.00–17.00, X–IV codziennie: 9.00–16.00, wstęp 6 zł, ulg. 4 zł; **spływ Dunajcem** – Polskie Stowarzyszenie Flisaków Pienińskich: www.flisacy.com.pl, tel.: (0-18) 262 97 21, spływy od przystani Sromowce Wyżne-Kąty do Szczawnicy – 39 zł, dzieci do 10 lat 19,5 zł; i do Krościenka – 44 zł, dzieci do 10 l. 24 zł, kasa czynna w IV codz. 9.00–16.00, V–VIII 8.30–17.00, IX 8.30–16.00, X 9.00–15.00

1. Niedzica, zamek Dunajec – fot. M. Grychowski
2. Dolina Dunajca, spływ pontonowy – fot. arch. UMWM
3. Szczawnica, zabudowa uzdrowiskowa – fot. P. Klimek
4. Przełom Popradu – fot. M. Grychowski
5. Krynica Zdrój, stary Dom Zdrojowy – arch. UM w Krynicy Zdroju

5

Dojazd

SAMOCHEDEM

W regionie istnieje dobrze rozwinięta sieć dróg krajowych i lokalnych. Przejazd drogami krajowymi – bezpłatny, przejazd autostradą A4 (Katowice – Kraków) płatny gotówką: 10 zł – samochód osobowy, 22 zł – pozostałe.

Drogi krajowe biegnące przez Małopolskę:

- **droga nr 4:** granica państwa z Niemcami – Wrocław – Katowice – Chrzanów – Kraków – Tarnów – Rzeszów – granica państwa z Ukrainą
- **droga nr 44:** Gliwice – Mikołów – Tychy – Oświęcim – Zator – Skawina – Kraków
- **droga nr 94:** Legnica – Prochowice – Wrocław – Opole – Strzelce Opolskie – Toszek – Pyskowice – Bytom – Będzin – Sosnowiec – Dąbrowa Górnicza – Olkusz – Kraków – Balice
- **droga nr 7:** Gdańsk – Elbląg – Warszawa – Radom – Kielce – Kraków – Chyżne (granica państwa)
- **droga nr 79:** Warszawa – Koźnice – Zwoleń – Sandomierz – Połaniec – Nowe Brzesko – Kraków – Trzebinia – Chrzanów – Jaworzno – Katowice – Chorzów – Bytom

Maksymalne prędkości:

- 50 km/h – teren zabudowany
- 90 km/h – teren niezabudowany
- 100 km/h – drogi ekspresowe
- 130 km/h – autostrady

POCIĄGIEM

Małopolska ma bezpośrednie połączenia kolejowe ze wszystkimi większymi miastami w Polsce oraz wieloma za granicą m.in. z Wiedniem, Pragą, Berlinem, Koszycami, Kijowem. Informacje o rozkładzie jazdy, dworcach i połączeniach można uzyskać na stronie: www.pkp.pl; telefoniczna informacja kolejowa: (0-12) 94 36.

AUTOBUSEM

Do większości miejscowości w Małopolsce można dotrzeć autobusem. Do największych przewoźników należy PKS. Dworce autobusowe umiejscowione są zazwyczaj w pobliżu dworców kolejowych. Większe miasta Małopolski posiadają regularne połączenia autobusowe z wieloma miejscami w Polsce i Europie. Ceny biletów zależą od odległości i rodzaju połączenia (zwykłe, pośpieszne). W kasach można płacić jedynie gotówką! Więcej informacji na stronie www.pks.krakow.pl.

SAMOLOTEM

Małopolska posiada połączenia lotnicze m.in. z Berlinem, Budapesztem, Chicago, Frankfurtem, Londynem, Mediolanem, Monachium, Paryżem, Pragą, Rzymem i Wiedniem. Rejsy obsługuje kilku przewoźników, m.in. LOT, Air France, Austrian Airlines, British Airways, Swiss, Eurolot, Lufthansa, SkyEurope, Ryanair.

Port Lotniczy w Krakowie-Balicach, tel.: (0-12) 639 30 00, www.lotnisko-balice.pl. Trasę port lotniczy – centrum Krakowa obsługują linie autobusowe nr 192 i 208.

Informacja turystyczna

KRAKÓW

Sieć Informacji Miejskiej – punkty informacji miejskiej: Wieża Ratuszowa, Rynek Główny 1, tel.: (0-12) 433 73 10; Międzynarodowy Port Lotniczy w Balicach, tel.: (0-12) 285 53 41; ul. Szpitalna 25, tel.: (0-12) 432 01 10, 432 00 60, faks: (0-12) 432 00 62, it-krakow@wp.pl, www.krakow.pl; ul. Św. Jana 2, tel.: (0-12) 421 77 87, faks: (0-12) 430 65 03; ul. Józefa 7, tel.: (0-12) 422 04 71, faks: (0-12) 421 77 31, biuro@kazimierzbiuro.kraknet.pl; os. Słoneczne 16, tel.: (0-12) 643 03 03; wspólny adres e-mail: it@infokrakow.pl;

Małopolskie Centrum Informacji Turystycznej, Rynek Główny 1/3 (Sukiennice), tel.: (0-12) 421 77 06, faks: (0-12) 421 30 36, info@mcit.pl, www.mcit.pl;

Diecezjalne Centrum Informacji, Promocji i Turystyki, ul. Wiślna 12, tel.: (0-12) 430 20 10, faks: (0-12) 430 20 10, dci@diecezja.krakow.pl, www.dci.diecezja.krakow.pl

KRYNICA ZDRÓJ

Centrum Informacji Turystycznej, ul. Piłsudskiego 8, tel.: (0-18) 471 56 54, faks: (0-18) 471 55 13, it@krynica.pl, www.krynica.pl

NOWY SĄCZ

Centrum Informacji Turystycznej, ul. Piotra Skargi 2, tel./faks: (0-18) 443 55 97, 444 24 22, cit@sarr.com.pl, www.cit.com.pl

OŚWIĘCIM

Miejski Punkt Informacji Turystycznej, ul. Leszczyńskiej 12, tel.: (0-33) 843 00 91, faks: (0-33) 843 24 81, mpit@um.oswiecim.pl, www.mpit-oswiecim.neostrada.pl

SZCZAWNICA

Informacja Turystyczna PTTK, ul. Główna 1, tel.: (0-18) 262 23 32, www.pttk.szczawnica.pl

TARNÓW

Tarnowskie Regionalne Centrum Koordynacji i Obsługi Turystyki, Rynek 7, tel.: (0-14) 627 87 35, 627 87 36, faks: (0-14) 628 34 40, centrum@turystyka.tarnow.pl, www.turystyka.tarnow.pl

ZAKOPANE

Centrum Informacji Turystycznej, ul. Kościuszki 17, tel.: (0-18) 201 22 11, faks: (0-18) 206 60 51, info@um.zakopane.pl, www.zakopane.pl

Wydawca: Departament Edukacji i Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Zespół ds. Turystyki, www.malopolska.pl/turystyka, 31-156 Kraków, ul. Basztowa 22, e-mail: turystyka@malopolska.mw.gov.pl, www.malopolskie.pl i Regionalny Portal Internetowy Wrota Małopolski www.malopolska.pl

Tekst: strony 1–19 – Andrzej Lisowski; strony 20–24 – Krzysztof Bzowski

Zdjęcia: archiwum Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, archiwum Urzędu Miasta Krakowa, archiwum Polskiej Organizacji Turystycznej, archiwum Biura Promocji Zakopanego, archiwum Urzędu Miejskiego w Krynicy Zdroju, archiwum Kopalni Soli w Wieliczce, archiwum Kopalni Soli w Bochni, archiwum „Gazety Krakowskiej”, archiwum COTG PTTK, archiwum Katolickiego Centrum Kultury, archiwum Muzeum Etnograficznego w Krakowie, oraz P. Barszczowski, B. Czerwiński, T. Gębuś, M. Grychowski, P. Klimek, J. Kubiena, S. Markowski, A. Matuszczyk, P. Mierniczak, P. Murzyn, J. Podlecki, S. Śmierciak, T. Warczak, G. Wamberski, P. Witosławski

Zdjęcia na okładkach:

okł. I: Przełom Dunajca – fot. archiwum POT; Tatry, Dolina Pięciu Stawów – fot. T. Gębuś

okł. IV: Tatry, Dolina Pięciu Stawów – fot. T. Gębuś; Kraków nocą – fot. M. Grychowski; Tatry, Polana Głodówka – fot. M. Grychowski

Realizacja wydawnicza: Amistad Sp. z o.o., ul. Pychowicka 7, 30-364 Kraków, tel.: (0-12) 267 77 10, faks: 267 77 11, e-mail: multimedia@amistad.pl, www.multimedia.amistad.pl

Projekt okładki, koncepcja graficzna: Honorata Karapuda

Skład, przygotowanie do druku: Anna Fidzińska, Paweł Panczakiewicz

Kraków 2005

Autorzy i wydawcy publikacji starali się, aby jej tekst był rzetelny, nie mogą jednak brać odpowiedzialności za ewentualne zmiany, zaistniałe po terminie opracowania materiałów do wydawnictwa. Materiały przygotowane na dzień: 31 sierpnia 2005 r.

